

24. УНІКАЛЬНИЙ ВНЕСОК ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ

Ірина Муравська

Національний університет харчових технологій

Вступ. Тарас Григорович Шевченко — центральна постать формування українського літературного процесу. Т. Шевченко не лише вправний володар слова, художник, який залишив унікальну спадщину шедеврів образотворчого мистецтва своїй Батьківщині.

Мета роботи. Показати внесок Т. Шевченка в мистецтво України, а також проаналізувати його творчість та виділити причини змін художніх жанрів у різні періоди творчості.

Виклад основних результатів дослідження. Досягнення Тараса Шевченка в малярському і графічному портреті були значними. Він виконав близько 150 творів портретного жанру, половину з яких створив до заслання. У них відчувається романтична піднесеність людини, що наприкінці XVIII і в першій половині XIX ст. переважала у творчості багатьох європейських мистців.

Спочатку Т. Шевченка вабила не так олійна, як акварельна форма цього жанру. Він уподобав акварельну, маючи в ній певні навички, а можливо, й перші здобутки [1]. У ряді портретів простежується його прагнення підкреслити гармонійну сутність людини, виділити її моральну, інтелектуальну й фізичну досконалість. Для нього людина — творіння Бога. Особиста нота у цих творах дуже помітна. Вона відчувається в ретельному «вимальовуванні» вдачі й настрою шовковистими розмивками акварелі, ніжними напливами олійних фарб. Шевченко прагне поєднати у романтичному переживанні імпозантну зовнішність

героїв з їхньою внутрішньою змістовністю. Миттєві почуття, зафіксовані поворотом голови, поглядом, — це не випадкові імпульси, а прояви характерів.

Романтична наснаженість портретних образів помітно видозмінюється в умовах заслання. Перехід на монохромні графічні засоби (сепія, олівець) надав творам Т. Шевченка рис стриманості й навіть суворості. Але заслання не згасило в авторові схвильовано-піднесеного сприйняття людини, не применшило людинолюбної вдачі. Портрети, створені у цей період, визначаються глибоким психологізмом. Акцентуються вже не так ліричні переживання, як дещо суворіші настрої героїв. Усе чіткіше окреслюється потяг митця до жанрового трактування портретного образу. Одним із виявів цих шукань є сепія «Молитва за померлими» (1856–1857), в якій змальовано дівчину в момент тривоги, глибокої зосередженості, аж до містичного переживання [2].

Доакадемічні малюнки Т. Шевченка на історичну тематику відбивають не просто зацікавленість ефектними сюжетами, а певну вибірковість і тенденційність («Смерть Лукреції», «Смерть Віргінії», «Смерть Сократа», «Смерть Олега, князя древлянського» та ін.). Він трактує смерть відомих персонажів історії як наслідок підступу й тиранії. Літературними сюжетами, історичними джерелами навіяні багато рисунків, зокрема, «Арешт Пугачова», «Умираючий гладіатор», «Диоген».

У картині «Катерина», створеній за мотивами однойменної поеми, Т. Шевченко одним із перших в українському мистецтві висловив протест проти безправного становища жінки. «Катерина» має риси традиційної української народної картини з її оповідністю, драматичним змістом, повчальним висновком. Ця подібність простежується і в окремих формально-виражальних засобах — пейзажному мотиві, атрибутах побуту, компонованні постаті селянина, схожого на козака Мамаю, у дзвінкому соковитому колориті. З особливою любов'ю змальована Катерина — проста й довірлива селянка. На її обличчі вираз глибокого жалю, терплячості, затамованих сліз [3].

Висновки. Великий син українського народу, геніальний поет, мислитель, Тарас Григорович Шевченко, як художник займає одне із найпочесніших місць в українському образотворчому мистецтві. Т. Шевченко був одним із перших художників, які проклали новий реалістичний напрям, основоположник критичного реалізму в українському мистецтві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дорошенко К. «Слово про Великого Кобзаря». — Київ, 1965.
2. Унікальний внесок Тараса Шевченка в образотворче мистецтво. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kda.org.ua/statti/1145-unikalnyi-vnesok-tarasa-shevchenka-v-obrazotvorche-mystetstvo.html>.
3. Слово про живописця Тараса Шевченка. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.lib.zt.ua/word_aboutPainter.html.